WONEN OP HET WATER EN OP WIELEN

Kees Siderius

Een speciale uitgave over 'Wonen in Noord-Nederland' is niet kompleet zonder aandacht voor woonwagens en woonschepen. Eeuwenlang hebben mensen daarin gewoond en hun brood verdiend. Ook nu nog is er een groep mensen die niets anders wil dan wonen of op het water of op wielen. Met geen stok zijn ze een vast huis in te jagen. Een gesprek met een aantal betrokkenen.

'Ik ben vroeger in een woonwagen geboren. Met een zekere storm is die woonwagen omgewaaid en toen zijn we op een schip terechtgekomen en daar zijn we niet meer uit geweest', vertelt Tinus Meester, die in de woonschepenhaven van Sneek woont. Het zijn geluiden die je overal hoort. *'Ik weet niet beter,'* zegt Jan Vermaning uit Steenwijk, *'ik heb nog nooit in een huis gezeten en ze krijgen mij er ook niet in.'*

Recht-door-zee handelaren

Enkele jaren geleden, in 1986, hebben woonschepenbewoners een manifestatie gehouden in Steenwijk om oog en oor te vragen voor hun problemen. Er waren veel bewoners aanwezig, maar er bleek ook grote belangstelling te bestaan van de kant van bestuurders en ambtenaren. Voor een aantal woonschepenbewoners heeft het goed gewerkt. In Franeker en Heerenveen zijn nu goede plannen. Ook heeft de provincie Friesland een notitie over het woonschepenbeleid gemaakt. Peter Gerritsma, die zich als stafmedewerker bij het Begeleidingsorgaan Friesland (BOF) bezighoudt met woonschepen en woonwagens, laat zich positief over de notitie uit. *'Ik hoop dat er nu ook geld komt en dan kunnen andere overheden niet achterblijven.'*
Er leven nogal wat vooroordelen over woonschepenbewoners; men is er bang voor. *'Gewone burgers, gemeente-ambtenaren en ook politieagenten weten niet goed hoe ze met de bewoners om moeten gaan,'* vertelt Gerritsma. *'Ze durven niet goed, vooral uit onwetendheid. Het is voorgekomen dat een leerplichtambtenaar bij mensen op bezoek ging en direkt de politie meenam. Achteraf heeft hij zelf zijn exkuses hiervoor gemaakt.'*
Woonschepenbewoners zijn vaak handelaren, maar wel eerlijke, recht-door-zee handelaren, aldus Gerritsma. *'Deze mensen hebben niet lak aan regels. Je moet alleen wel duidelijk zijn, duidelijke afspraken maken en die nakomen.'*
Volgens Gerritsma beseffen veel gemeenten niet dat ze wel degelijk een eigen beleid kunnen voeren. *'In Bolsward bijvoorbeeld doet de overheid het heel netjes. Ze wil wel voorzieningen aanleggen en de bewoners willen ook wel. Er is daar goed overleg. Een ander minder mooi*

Staatssekretaris E. Heerma, burgemeester Siepie Langendijk en gedeputeerde Gerard Beukema zonder schoenen op bezoek in woonwagencentrum Noorderpark te Boerakker

FRIGRO FOTOPERS

FRIGRO FOTOPERS

Woonwagenbewoners maken aan staatssekretaris Heerma (links) duidelijk dat ze niets anders willen

voorbeeld is Nijefurd/Workum. Daar is jarenlang niets aan gedaan, zodat er een sfeer ontstond van vrijheid-blijheid, een soort wild-west. Nu probeert de gemeente plotseling verder alles tegen te houden en dat schiet de bewoners in het verkeerde keelgat. De situatie is nu zo dat de verwijten over en weer vliegen. Er is maar één oplossing: gemeenten moeten beleid gaan maken, in samenwerking met woonschepenbewoners.'

Tinus Meester op zijn boot in Sneek

ELSKE RIEMERSMA

Geen water en stroom

Jantje Timmer woont op een woonschip even buiten de stad Coevorden. *'De schepen liggen helemaal buiten de bebouwde kom op de open vlakte. Zand stuift in je huis en de trein dendert op een paar meter afstand voorbij. Voor vriendjes van de kinderen is het te ver. Je hebt het gevoel dat je helemaal van de buitenwereld afgesloten bent. Wij willen graag dichterbij de stad, dan kunnen de kinderen ook meer meedoen aan aktiviteiten.'*
Aan de Paradijsweg bij Meppel ligt ook een aantal woonschepen, waaronder die van Jennie Fidom. *'Wij vinden dit een hele leuke plek en het*

JOHAN WOUDA

Peter Gerritsma aan boord van woonschip Maria van de heer en mevrouw de Boer in Drachten

ideale is dat er nu geen grote scheepvaart meer langskomt. Het is vlakbij de stad, dus makkelijk voor boodschappen en voor naar school. Het nadeel is dat er geen water en stroom is. Wij moeten altijd met het schip naar de brug ginds varen om daar water te tanken.
Voor woonwagenstandplaatsen krijgen gemeenten van het ministerie van VROM geld. De woonwagenbewoners betalen dan een bepaald bedrag voor de huur van zo'n plaats. Ook gelden voor hen regelingen als huursubsidie, woonkostenvergoeding, etc. Voor ligplaatsen is zoiets nog steeds niet geregeld. Alleen in bijzondere gevallen, zoals uit het dorps- of stadsvernieuwingsfonds, is er soms wat mogelijk. Heerenveen maakt daarvan op dit moment gebruik.

Uitstervingsbeleid

Vooral in toeristische gebieden leveren woonschepen problemen op. In de plaatsen Steenwijk en Meppel wil het gemeentebestuur meer toeristen aantrekken en daarom wordt het wonen op schepen in de grachten en kanalen aan banden gelegd. Soms hanteert men het zogenaamde 'uitstervingsbeleid'. Wanneer oudere bewoners overlijden of vertrekken, dan mag een plaats niet meer opnieuw bezet worden. Ook niet door familie.
Volgens de woonschepenbewoners is een woonschip een woonvorm die uitstekend past in het landschap. In Friesland zie je bijvoorbeeld veel omgebouwde skûtsjes, waarmee vroeger vracht werd vervoerd en waarin nu gewoond wordt. Bewoners hebben ook weinig bezwaren als de overheid bijvoorbeeld eisen wil stellen aan kleur, vorm en veiligheid. De meeste mensen zien daar de redelijkheid wel van in. Het is – ook voor bewoners – niet leuk als je buurman er een troep van maakt.
Reinder Hendriks is de bewoner van een boot in Stadskanaal. Zijn ouders hebben vroeger met vracht gevaren en hij zelf heeft ook zijn hele leven op een boot gewerkt en gewoond. Hendriks is nu gepensioneerd. *'Vroeger was je vrijer als nu. Je vroeg niet om water of elektriciteit. Voorzieningen had je niet nodig en dat was ook niet mogelijk, Omdat we elke dag moesten varen. Vroeger lag je maar 1 of 2 of soms 5 dagen bij iemand voor 't huis en daar kreeg je wel water. Dat is een groot verschil tussen vandaag en vroeger.'*
'Wij vallen nog steeds onder de wet van 1918 en worden bekeken als schooiers en ziektebrengers. Dat moet veranderd worden', zegt Jennie Fidom. En dat vinden alle woonschepenbewoners.

Kleine kampen

Voor woonwagenbewoners is meer geregeld dan voor woonschepenbewoners. De overheid probeert op dit terrein al langer beleid te voeren. Tegenwoordig worden voor woonwagens in kleine groepjes standplaatsen bij dorpen of stadswijken gerealiseerd. Peter Gerritsma is voorstander van dit dekoncentratie-beleid. *'Bij Drachten bijvoorbeeld ligt een wat groter kamp buiten alle bebouwing; mensen zijn daar teveel op elkaar aangewezen. Bij dekoncentratie krijgen kinderen ook andere vrienden.'*
In de jaren '60 vond de koncentratie plaats. Dit was landelijk beleid. Het heeft o.a. veel woonwagenbewoners in de bijstand gebracht, wat vóór die tijd nauwelijks het geval was. Alleen voor enkele grote kampen, zoals bij Groningen en bij Emmen, geldt dit niet. Deze grote woonwagencentra hadden van oudsher al een flinke omvang. Op deze plaatsen bestaat nu dan ook flink verzet tegen het dekoncentratiebeleid. De bewoners stellen dat hun kamp op historische gronden een uitzonderingspositie moet krijgen. Er zijn nu nog zo'n 40 grote kampen in het hele land. *'Vroeger was er af en toe sprake van een soort 'terreur' op grote centra, bijvoorbeeld in Deventer en Utrecht'*, vertelt Gerritsma. *'Een groot kamp met een sloopterrein, daar kon alles. Het algemene idee is nu dat het grote-kampenbeleid mistlukt is. Dekoncentratie geeft de bewoners gewoon meer kansen.'*

Scholing en arbeid

Eén van de taken van Gerritsma is het begeleiden van bewoners op het gebied van scholing en arbeid. Hij heeft hiervoor kontakten met scholen, opleidingen en arbeidsburo's. *'Met de werkloosheid in Friesland onder de bewoners van woonschepen en woonwagens gaat het relatief goed. Er wordt veel aan scholing gedaan. Met name door de milieu-eisen komen er veel veranderingen. Veel woonwagenbewoners werken in de autosloop. Autosloopterreinen worden nu door de provincie aangepakt in het kader van de bodemsanering. Ook met de bewoners is veel overleg over aanpassing van hun werkterrein. Onlangs is in Friesland de eerste afvalstoffenvergunning uitgereikt aan de heer Van Kammen uit Dokkum, een woonwagenbewoner.'*
In het Friese provinciale autowrakkenplan is 100.000 gulden beschikbaar voor saneringen. Het BOF koördineert dit beleid en de provincie houdt toezicht. Voor de nieuwe start van hun bedrijf moeten woonwagenbewoners nu ondernemingsplannen maken. De ervaring van Gerritsma is dat *'de banken tegenwoordig niet meer zo moeilijk doen met het verstrekken van kredieten. Dat wil zeggen, het is nu niet meer per definitie onmogelijk. Alles staat of valt met een goed ondernemingsplan.'*
Van het hele skala aan kursussen en opleidingen wordt de kursus 'Handelskennis Ambulante Handel' het meest gevolgd. Gerritsma merkt dat, als van een bepaald kamp of van een bepaalde familie er één iemand een dergelijke kursus gedaan heeft, er meer volgen. *Ze denken dan: dat kan ik ook. Vaak hebben de mensen maar twee jaar lagere school. En het zijn ook vaak de vrouwen die gaan leren.'* ●

Met dank aan DOD, Borger